

Marek Maciągowski

Krzysztof Urbański : 1940-2012

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 27, 307-309

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAREK MACIĄGOWSKI

KRZYSZTOF URBAŃSKI
1940-2012

Il. 1. Prof. Krzysztof Urbański

3 października 2012 roku zmarł prof. dr hab. Krzysztof Urbański – dyrektor Muzeum Narodowego w Kielcach w latach 1989-1990 i 2002-2008. Urodzony w 1940 roku w Kielcach Krzysztof Urbański z ojca Czesława i matki Krystyny z domu Muszyńskiej swoje życie zawodowe związał z Kielcami i Krakowem. Był muzealnikiem, ale

też wykładowcą akademickim. W Kielcach ukończył „szkołę ćwiczeń” przy Liceum Pedagogicznym przy ulicy Leśnej, a następnie Liceum Ogólnokształcące im. Hanki Sawickiej. Szkolne lata opisał potem ze swadą w wydanych w Kielcach wspomnieniach z lat 1947-1959 *Od „Ćwiczeniówki” po „Straszna” Hankę*. Jak wielu jego rówieśników

rozpoczął naukę w kieleckim Studium Nauczycielskim, gdzie ujawniło się Jego zainteresowanie historią, i skąd szybko trafił na drugi rok historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. W 1965 roku napisał tu pod kierunkiem prof. Heleny Rządowskiej i obronił pracę magisterską o roli Kielc w wydarzeniach lat 1860-1864. Oparł ją na źródłach archiwalnych i otrzymał ocenę bardzo dobrą. Wrócił do Kielc. Podjął pracę w szkolnictwie, potem w zakładzie karnym. Pracował naukowo, publikował, trafił do Referatu Historii przy Komitecie Wojewódzkim PZPR. Napisał pod kierunkiem doc. dr. Zbigniewa Tabaki pracę doktorską o komunistach polskich w więzieniach województwa kieleckiego w latach 1918-1939. Obronił ją na Wydziale Humanistycznym krakowskiej WSP w 1977 roku. Po obronie doktoratu został zastępcą dyrektora d.s. naukowych w Muzeum Narodowym w Kielcach. W latach 1986-1989 pracował jako Wojewódzki Konserwator Zabytków, później został dyrektorem Muzeum Narodowego w Kielcach. Był nim dwukrotnie, po raz pierwszy w latach 1989-1990 i ponownie od 2002 do 2008.

Był historykiem z intuicją, ale równocześnie był systematycznym naukowcem. Umiał doskonale poruszać się w archiwaliach i zbierać rozproszone informacje. Publikacje poświęcone były muzealnictwu i historii regionu. Były to nie tylko artykuły naukowe, ale także popularyzatorskie. Właśnie za popularyzację historii otrzymał w 1987 roku nagrodę Funduszu Nauki i Kultury im. S. Staszica.

Już w 1987 roku, jako jeden z pierwszych w Polsce, podjął badania dziejów ludności żydowskiej w regionie. O Żydach pisał, bo uważał, że to ważna część historii. W 1989 roku w Muzeum Narodowym w Kielcach otwarta została wystawa *Spółeczność żydowska*

w Kielcach, której był pomysłodawcą i realizatorem. Wystawa, wyróżniona potem przez Ministra Kultury i Sztuki jako wydarzenie kulturalne roku, była pierwszym przedsięwzięciem, które przełamało barierę między środowiskiem kieleckich Żydów, zdecydowanie negatywnie dotąd nastawionych do Kielc, a miastem, skąd pochodzili oni i ich przodkowie.

W 1990 roku, jako dyrektor Muzeum Narodowego, Krzysztof Urbański doprowadził do rekonstrukcji otworzonego w 1938 roku i zniszczonego przez Niemców Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego w kieleckim pałacu. Odtworzony też został i udostępniony zwiedzającym pałacowy ogród włoski.

Przez cały czas nie zaniedbywał pracy naukowej. W 1994 roku za pracę *Kieleccy Żydzi* otrzymał w Krakowie tytuł doktora habilitowanego. Było to pierwsze całościowe opracowanie historii Żydów w Kielcach, w którym poruszony został także problem pogromu z lipca 1946 roku, a także sprawa żydowskiego mienia i jego zwrotu dawnym właścicielom. Wkrótce ukazała się *Zagłada ludności żydowskiej Kielc 1939-1945*, wyróżniona nagrodą „Polityki”, a Krzysztof Urbański dostał propozycję pracy w krakowskiej WSP.

Traktował ją niezwykle poważnie, był lubianym przez studentów wykładowcą, zbierał też ciągle materiał do kolejnych książek. W 1995 roku ukazał się opracowany przez Krzysztofa Urbańskiego wspólnie z szefem Ziomkostwa Kieleckich Żydów w Izraelu Rafaelem Blumenfeldem *Słownik historii kieleckich Żydów*, a pięć lat później *Leksykon dziejów ludności żydowskiej Kielc 1789-1999*. W środowisku kieleckich Żydów był ceniony także za bezpośredniość i otwarte stawianie sprawy, nawet gdy ostro dyskutował o pogromie, odpierając antypolskie ataki o antysemityzm.

W 2003 roku ukazał się kolejna książka K. Urbańskiego *Gminy żydowskie duże w województwie kieleckim*, a w 2006 roku *Gminy żydowskie małe w województwie kieleckim w okresie międzywojennym*. To podstawowe dziś prace, bez których nie może się obejść nikt, kto chce dowiedzieć się czegoś o dziejach ludności żydowskiej w regionie. Powstała też starannie udokumentowana *Zagłada Żydów w dystrykcie radomskim*, tłumaczona na język angielski praca o zagładzie Żydów w Kielcach, historia kieleckiej gminy w języku hebrajskim, a także w 2008 roku praca *Stosunek kielczan do demonstra-*

cji lat 1861-1862 i powstania styczniowego. Ten bogaty dorobek naukowy sprawił, że w kwietniu 2007 roku Krzysztof Urbański otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych. Na krakowskiej uczelni, w której pracował do 2010 roku, prowadził wykłady z historii powszechnej XX wieku, powszechnej historii stosunków politycznych, stosunków narodowościowych współczesnego świata.

Był odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem ZHP, medalem „Gloria Artis”.

Marek Maciągowski